

Bolesti vděčím za své dokonalosti

[... Rudolf Steiner uvádí otázku, kterou si mnozí kladou: Proč musím trpět bolestí? Proč mě postihuje tato bolest?] Budeme-li se zabývat zákony karmy, uvidíme, že základem našeho utrpení je něco podobného jako to, co lze v obvyklém životě mezi narozením a smrtí vysvětlit třeba pomocí následujícího příkladu (již jsem se o něm několikrát zmiňoval): Dejme tomu, že někdo až do svých osmnácti let žil na útraty svého otce, žil v radosti a slasti a nic si nenechal ujít. Potom otec přijde o majetek, zbankrotuje. Mladík se musí něčemu řádnému naučit, musí [začít] vynakládat úsilí. Život jej postihne bolestí a odříkáním. Bude pro nás pochopitelné, že bolest, kterou musí prožívat, se ho bude velmi nesympaticky dotýkat. Dejme tomu, že dotyčný člověk pak dosáhne padesátého roku svého života. Díky tomu, že se tenkrát musel něčemu naučit, se stal řádným člověkem. Pevně teď stojí v životě a může si říci: To, jak jsem tenkrát posuzoval své strasti a bolesti, bylo v tehdejší chvíli pochopitelné; teď o tom ale musím smýšlet jinak, teďsi musím říci, že tyto bolesti by mě nemohly postihnout, kdybych už tenkrát měl všechny dokonalosti, byť by to byly jen omezené dokonalosti osmnáctiletého člověka. Kdyby mne však tyto bolesti nepostihly, byl bych pořád budižkničemu. Byla to právě bolest, která mé nedokonalosti proměnila v dokonalost. Této bolesti vděčím za to, že jsem teď někdo jiný než před čtyřiceti lety. Co se vlastně tehdy u mě sešlo? Sešla se má nedokonalost, v níž jsem se tehdy nacházel, a má bolest. A má nedokonalost jako by hledala moji bolest, aby mohla být vyhnána, aby se mohla proměnit v dokonalost.

Tato úvaha může vzejít z prostého pohledu na život mezi narozením a smrtí. Zabýváme-li se celkovým životem a zaujmeme-li ke karmě takové stanovisko, jaké bylo ukázáno zejména v předvčerejší přednášce, dospějeme vždy k přesvědčení, že všechny bolesti, které nás potkávají, všechny strasti, které se nám staví do cesty, jsou vyhledávány naší nedokonalostí; jsou takové povahy. Konkrétně naprostou většinu bolestí a strastí vyhledávají ty nedokonalosti, které jsme si s sebou přinesli z dřívějších inkarnací. A protože v nás tyto nedokonalosti jsou, hledá někdo moudřejší v nás, kdo je rozumnější než my, cestu k těmto bolestem a

strastem. V životě totiž platí zlaté pravidlo, že my všichni jako lidé si v sobě vždycky neseme někoho rozumnějšího, než jsme my sami, někoho mnohem moudřejšího.

K bolesti nás vede moudřejší člověk v nás

Ten, komu v běžném životě říkáme „já“, je totiž méně moudrý. Kdyby bylo na tomto „méně moudrém“, jestli vyhledá bolest, nebo slast, volil by cestu slasti. Ten „moudřejší“ je někdo, kdo spočívá v hloubi našeho podvědomí a k němuž naše obvyklé vědomí nesahá. Zastírá nám pohled ke snadné slasti a rozněcuje v nás magickou sílu, jež se, aniž to víme, ubírá cestou bolesti. Co to však znamená „aniž to víme“? To znamená, že ten moudřejší dostává větší moc nad tím méně moudrým a že ten moudřejší v nás vždy jedná tak, aby naše nedokonalosti vedl k našim bolestem a nechal nás trpět, protože s každým vnitřním i vnějším utrpením vymýtíme nějakou nedokonalost a zdokonalíme se. ;

Takové věty můžeme teoreticky uznat, tím toho ale mnoho neuděláme. Uděláme však mnoho, vyhledáme-li v životě určité slavnostní okamžiky, v nichž budeme ochotni něco takového, jako popisuje tato věta, skutečně s veškerou energií učinit životním obsahem své duše. V běžném životě s jeho prací, chvatem, shonem a povinnostmi to vždycky nejde, tady se vždycky nedokážeme jaksi zbavit svého méně moudrého člověka, kterého [v sobě] prostě máme. Ale když si zvolíme určitou slavnostní chvíli svého života - i kdyby takové slavnostní chvíle byly jakkoli krátké - můžeme si říci: Pominu teď všechno, co tam venku tepe a s čím jsem tepal i já, a podívám se na své strasti tak, abych cítil, jak mě k nim ten moudřejší ve mně magickou silou přitahoval, a že jsem si sám uložil jisté bolesti, bez nichž bych jisté nedokonalosti nepřekonal.

Potom se nás zmocní pocit blažené moudrosti, z něhož, abych tak řekl, vyplývá [poznání]: I tam, kde se svět zdá být naplněn utrpením, je plný moudrosti! - Něco takového je potom výdobytkem anthroposofie pro život. Může se nám stát, že na to ve vnějším životě opět zapomeneme. Pokud na to však nezapomínáme a znovu a znovu se v tom cvičíme, uvidíme, že jsme si do duše vložili něco jako zárodek a že se pak nejeden náš truchlivý pocit, nejedna naše pokleslá nálada promění v radostné životní naladění, v sílu, v pocit

síly. A pak z těchto slavnostních okamžiků života vyjdeme jako harmoničtější duše a silnější lidé.

Radosti se mi dostává jako milosti bohů

A potom snad můžeme - avšak pro anthroposofa by se mělo stát pravidlem, že tyto druhé okamžiky [o nichž se nyní zmíníme] si má zjednat teprve tehdy, nechá-li ve své duši působit ty první, okamžiky útěchy při utrpení - připojit i to druhé: pohled na naše radosti, na to, co můžeme prožívat jako slast. Kdo se staví k osudu bez citové zaujatosti, jako kdyby své bolesti sám chtěl, tomu vzejde v duši něco zvláštního, zabývá-li se svou slastí a radostí. Nevyrovná se s nimi stejně, jako se vypořádá se svými strastmi. V utrpení totiž - a kdo tomu nevěří, ať se do toho vžije - snadno najdeme útěchu. Vypořádat se s radostí a slastí je však obtížné.

Můžeme se sebevíc vžívat do nálady, že jsme své utrpení chtěli; použijeme-li totéž na radost a slast, nemůžeme jinak, než cítit zahanbení. Člověk má skutečně pocit studu, a s tímto pocitem se nevyrovná jinak, než že si řekne: Ne, svou radost a slast jsem si vskutku nepřivodil sám svou karmou! - To je jediný lék; jinak totiž může stud zesílit natolik, že člověka v jeho duši úplně zničí. Jediným lékem je, abychom tomu moudřejšímu v nás nepřičítali, že nás pudil k radosti [a slasti]. Při této myšlence zpozorujeme, že máme pravdu, protože pocit studu zmizí. Je tomu tak, že radosti a slasti se nám v životě dostává jako něčeho, co je nám moudrým řízením světa dáno bez našeho přičinění, co musíme přijmout jako milost a u čeho vždy poznáme, že nás to má začlenit do celku světa. Radost a slast na nás mají ve slavnostních okamžicích života, ve chvílích osamění působit tak, že je vnímáme jako milost všemocností světa, které nás chtějí přijmout, které nás chtějí jakoby vsadit do sebe.

Zatímco tedy prostřednictvím bolestí a strastí přicházíme sami k sobě, zdokonalujeme se, prostřednictvím radosti a slasti rozvíjíme pocit - ovšem jen pohlížíme-li na ně jako na milost - který můžeme nazvat jen pocitem oblažujícího spočinutí v božských mocnostech a silách světa. A tady je jedinou oprávněnou náladou vůči radosti a slasti pouze vděčnost. A nikdo se nevyrovná s radostí a slastí, jestliže v osamělých chvílích sebepoznání připisuje radost a slast své

karmě. Pokud je připisujeme své karmě, oddáváme se omylu, který v nás oslabuje, ochromuje ducha. Každá myšlenka na to, že radost a slast jsou zasloužené, nás oslabuje a ochromuje.

Nechceme kázat askezi

Zdá se to být tvrdé, vždyť leckdo by chtěl, když už svou bolest připisuje sám sobě jako něco, co sám chtěl a čeho se mu dostává působením jeho individuality, aby byl svým vlastním pánem i v případě radosti a slasti. Ale už běžný pohled na život nás může poučit, že radost a slast v sobě mají něco zhojbného. Tento zhojbný účinek radosti a slasti sotva najdeme vyličen někde názorněji než ve *Faustovi*, kde je ochromující působení radosti a slasti názorně vyjádřeno slovy: „A tak já od žádosti k rozkoši jsem štván, v rozkoši hynu touhou po žádosti.“ A kdo jen trochu přemýšlí o vlivu slasti, je-li brána osobně, ten uvidí, že slast má v sobě něco, co nás žene do závratí života a hubí naše vlastní Já.

To nemá být žádné kázání proti slasti, ani výzva, abychom se oddali sebetřýznění, abychom se snad štípali žhavými kleštěmi a podobně. Nic takového. Jestliže nějakou věc správně poznáme, neznamená to, že před ní máme prchat. Neříkám „prchejme“; tam, kde nás potká, ji máme přijímat s klidem. Máme rozvinout náladu, v níž ji prožíváme jako milost, a čím více, tím lépe, neboť tím více se noříme do božství. Tato slova tedy nebyla řečeno proto, abychom kázali askezi, nýbrž proto, aby probudila náležitou náladu vůči radosti a slasti.

Kdo by řekl: Radost a slast v sobě mají něco ochromujícího a zhojbného, proto před nimi prchám - což je ideál falešné askeze a sebetřýznění - ten by prchal před milostí, kterou mu darují bohové. A sebetřýznění asketů, mnichů a jeptišek je v podstatě trvalým vzpíráním se bohům. Sluší se, abychom bolesti vnímali jako něco, čeho se nám dostává na základě naší karmy, a abychom radost vnímali jako milost, že se k nám může sklánět božství. Radost a slast budiž nám znamením, jak blízko k sobě nás Bůh přitáhl, bolest a strádání budiž nám znamením, jak jsme vzdáleni tomu, čeho jako rozumní lidé musíme dosáhnout. To dává základní náladu vůči karmě; bez této základní nálady se v životě vskutku nemůžeme dostat dál. Na tom dobrém a krásném, jehož se nám od světa dostává, musíme cítit, že za tímto

světem stojí mocnosti, o nichž se v Bibli praví: A viděly, že svět byl krásný a dobrý. - Pokud však dokážeme pociťovat bolest a utrpení, musíme uznat to, co člověk během inkarnací učinil ze světa, který byl zpočátku dobrý, a co musí napravovat tím, že se vychová k energickému snášení těchto bolestí. [...]

R. Steiner, přednáška pro členy Theosofické společnosti z 8. února 1912 ve Vídni, in: Das esoterische Christentum und die geistige Führung der Menschheit, GA 130, str. 244nn. Česky vyšlo pod titulem Esoterní křesťanství a duchovní vedení lidstva, Michael, Svatý Kopeček 2001, str. 160nn., v překladu Ferdinanda Hudečka a Václava Jakubce; při porovnání nového překladu bylo k tomuto překladu přihlédnuto.

Rudolf Steiner

GA 130